

Başyazı

Personel Kanunu ve Teknik Eleman

Uzun bir süredir, yurdun her yöresindeki binlerce teknik elemanı en çok ilgilendiren ve bugüne kadar alışılmamış direnimsiz biçimlerine sürükleyen tek bir konu var : Personel Kanunu tasarısı.

Nedir bu teknik elemanı boykota kadar götüren, istifa mektupları yazdıran, tüm teknik eleman örgütlerini tek bir cephe haline getiren tasarı? Kamu oyuna göre teknik eleman umduğu kadar zam alamıyor. Gerçek bu mu?

Pek çok memura ve parlamentere göre, teknik eleman hizaya geliyor. Gerçek acaba bu mu?

Meslek kuruluşlarına göre, kamu yatırımlarının yurdumuz yararına gerçekleştirilme imkânı ortadan kalkıyor. Yoksa gerçek bu mu?

Dergimiz meslekdaşlarımıza ve tüm kamu oyuna gerçeği tarafsız olarak anlatmak amacındadır. Gerçeği siz bulacaksınız.

1 — Teknik elemanın bugünkü çalışma statüsü nedir :

Kamu sektöründe teknik eleman yıllardır başlıca iki statü altında çalıştırılmıştır. Bunlardan biri memur statüsü diğeri ise 4/10195 sayılı kararnamenin getirdiği geçici uygulamadır. Geçici hizmet statüsü teknik elemanın kamu sektöründe çalıştırılabilmesi^{TM} için geniş şekilde uygulanmış, memur statüsünde doğan bazı haklarının kaybolmasını istemeyen az sayıda elemanın dışındaki çoğunluk, ekonomik koşullardan ötürü bu statüyü seçmiştir.

1958 yılında uygulamaya giren 4/10195 sayılı kararname bugüne kadar bazı ufak değişikliklerle devam etmiştir. Ancak geçen 12 yıl içinde, büyük fiyat artışlarına rağmen kararnamenin yalnız % 10 zam görmesi, bu sta-

tünün temelindeki teknik elemana arz-talep kurallarına uygun olarak iyi ücret ödeme felsefesini de çelişkiye düşürmüştür. Ayrıca geçici hizmetlerin dışında kalan sürekli hizmetler için de uygulanması ise teknik elemanın özlük hakları, çalışma koşulları ve güvenliği yönünden büyük sakıncalar doğurmuştur. Kararname ayrıca 1961 Anayasasının getirdiği geniş demokratik haklar, yeni iş ve çalışma anlayışı ile de tamamen zıt duruma düşmüştür. Konu o kadar karışmıştır ki bu statüyle çalışanların işçimi memur mu oldukları bile belirlenememiş çeşitli hukukçular ve mahkemeler birbirinden farklı görüşler ve kararlar almışlardır. Ama hepsinin birleştiği bu kararnamenin hukukî temeli olmadığıdır. İşte bazı yetkililerin görüşleri :

Prof. Dr. Safa Reisoğlu : «.....10195 sayılı kararnameye bağlı olarak çalışan yevmiyeli personelin durumu kanaatimce çok fazla münakaşa götürmez. Bu personelin statüsü ne olmalıdır? Bu başka bir konudur. Fakat bugünkü statülerine göre bunlar hizmet aktine göre çalışmaktadırlar, işçidirler, işçi sendikası kurabilirler, dolayısıyla toplu iş sözleşmesi ve grev hakkına sahiptir....»

Evet haklarıdır, fakat kendilerine bu hak verilmemiştir.

Prof. Turan Güneş: «... Şimdi o halde, bu bir iç hizmet yönetmeliği ise devletin bu yönetmeliğe tabi olarak tutmuş olduğu personel basbayağı herhangi bir işletmenin tutmuş olduğu mühendis, taşaron, kontmetir, işçi, ustabaşı v.s. laborant, ressam gibi devletin tutmuş olduğu personeldir bunlar. Böyle ise bunlar bittabi grev ve toplu sözleşme de yapabilirler.

Yok eğer bu bir iç yönetmelik değil de, doğrudan doğruya bir idare hukuku statüsünü tesbit eden bir metinse o zaman kanunî temelden mahrumdur, kanaatimce iptali lâ-

zim gelir. Bunun hangi kanuna dayandığını bulmak mümkün değildir...»

Evet teknik eleman hiç bir kanuna dayanmayan bir statü ile 12 yıldır çalıştırılmıştır.

Prof. Bülent Nuri Esen: «... Anayasanın hükümleri meydanda. Bu hükümler muvacehesinde bu yönetmelik hakkı hayat iktisap edemez. Şunun için edemez, çünkü bundan getireceği faydadan çok mazarrat hasil olabilir ve devlet olmasını istediğimiz, özlemine çektiğimiz devlet olarak şu metinler içerisinde yazılı olan ve fakat gerçekte maalesef yaratamadığımız devlet varsa, işte o devletin kanatlarından birisi kırılır...»

Evet teknik personeli 12 yıldır çalıştıran yönetmelik faydadan çok mazarrat hasil edebilecek bir yönetmeliktir.

Sait Koksal (Danıştay 5. Daire Başkanı) «... Siz orada çalışan insanlar emeğini ve mesleğini oraya bağlamış. insanlar olarak hukukun dışında bir yönetmelikle sizi çalıştıran idarenin tazminatınızı talebedebilirsiniz ama bu sizi tatmin etmez ki...»

Evet Yurdumuzda teknik eleman emeğim ve mesleğini yıllardır hukuk dışı bir yönetmeliğe bağlamıştır.

Doç. Dr. Seyfullah Ediş: «... Sosyal Sigortalar Kurumu, kanunla tayin ve tesbit edilmediği ölçüde —prim ödense dahi— hizmet akdine göre çalışmadığı için sigortalı sayılmayanlara herhangi bir sosyal güvenlik hakkı ve menfaat sağlayamaz... Bu durumda teknik elemanların. Sosyal Sigortalar Kurumunu zorlayacak hukukî imkânı mevcut değildir... Bu durumda teknik elemanların bu görüşün benimsendiği andan itibaren Sosyal güvenlik haklarından yoksun kaldıklarını kabul zorunluluğu vardır...»

Evet Teknik elemanın sosyal güvenliği de yoktur.

Bütün bu sebepler teknik elemanda bu kararnamenin dışında, demokratik yeni bir statünün özlemine yaratmıştır.

Türkiye'nin düzeyi ve teknik elemanın yeri : ..*.. . . . .

Türkiye yüzyılları aşan çabalarına rağmen kalkınmamış bir ülkedir. Kişi başına 3500 TL. lık millî gelirimizle Avrupa'nın en geri ülkesiyiz. Endüstrileşmemiş ülkelerle, yarı endüstrileşmiş ülkelerin arasında yer almaktayız(1). Gayri safi millî hasıla (G.S.M.H.) içinde endüstri gelirlerinin tutarı ancak % 20 yıllık ihracatımız içinde nihai mamullerin payı ise % 1 civarındadır.

Yıllık elektrik enerjisi üretimimiz 7750 Gwh (Yugoslavya: 17050 Gwh) 1968 de ham çelik üretimimiz 560 bin tondur. (Aynı yılda Yugoslavya'da 1940 bin ton).

Yıllardır bilinçli veya bilinçsiz olarak bu değerleri yükseltip endüstrileşmiş ve kalkınmış bir ülke olma çabalarındayız. İnançlarımız ve sınıfımız ne olursa olsun, gösteriş bile olsa bu gayretin içindeyiz.

Planlı devre bu gayretleri biçimleştirmiş, bir değerler sistemine oturtmuştur. % 7 kalkınma hızı seçilmiş ve bu hızın gerçekleşebilmesi için bütçenin çok önemli bir payı yatırımlara ayrılmıştır. Nitekim ülkemizde millî gelirin, kamu eliyle % 10,7 sı, özel sektör eliyle de % 8,7 si değerinde yatırım yapılmaktadır (2). 30 milyar TL. lık bütçemizin 11,5 milyarı yatırımlara ayrılmıştır.

Teknik eleman bu yatırımları projelendiren, uygulayan ve işleten sınıftır. Yatırımlar ülkemizin kaderini belirlediğine göre, teknik eleman, doğrudan bu kaderi kontrol etmekte ve şekillendirmektedir.

Yurdumuzda bu görevi yüklenmiş mühendis ve mimar sayısı (Ziraat ve Orman Müh. dahil) 30.000 civarındadır. (Ek: 1 No. lu tablo) Kalkınma planına göre rakkam 13.300 yani % 35 eksiktir. Kalkınma planının hedefi endüstrileşmemize paralel olarak gittikçe büyümekte olan bu açığı 1980 de 55.000 de tutabilmektedir. Ayrıca bu personeli teknolojileri uygulayabilecek yeteneğe de kavuşturmak gerekmektedir. İleri ülkelerin teknolojisine erişirmeden, bir tesisi

- (1) Dr. N. ölçen : Türkiye'nin endüstrileşme sorunları.
- (2) 1970 yılı programı (DPT).

rantabl kılabilmenin, dolayısıyla yaşatabilmenin imkânsızlığı kesinlikle saptanmıştır. Türk teknik adamı önümüzdeki yıllarda kendi ülkesinin teknolojisini yaşatmak için yaratmak zorundadır. Yaratıcılık özgür ortamda gelişir.

Yukarıda, yatırımların ülkemiz için önemini kalkınmanın yatırımlarla ilişkisini belirtmiştik. Yatırımlardan beklenen yarar o yatırımın en iyi şekilde yapılmasıyla orantılıdır. Yani bir yatırım, proje uygulama ve işletme safhalarının birinde, teknolojinin gereklerinden ayrıldığı ölçüde veriminden kaybedecektir. Şu halde, verimi maksimuma çıkartmak için bilimin ve teknolojinin gereklerinden ayrılmamalıdır.

Ancak yatırımlar, ülkenin kaderiyle dolaylı fakat pek çok kişinin ve grubun çıkarısıyla direkt ilişkilidir. İş arayan vatandaşdan, oy bekliyen politikacıya veya malını satmak isteyen firmaya kadar pek çok kişi yatırımları kendi yararlarına saptırmak ister. Yani guruplar ve kişiler yatırımları kendi kişisel yararlarına yöneltmek için her türlü çabayı göstereceklerdir. Bu çabaların karşısında ise her safhada bir teknik eleman mevcuttur. 4/10195 sayılı kararname ile çalışan hiç bir kanuna dayanmayan ve sosyal güvenliği olmayan 15 gün içinde görevine son verilebilen teknik eleman.

Bilimsel özgürlüğü olmayan bir teknik elemanla bilimin gerektirdiği yatırım ve yatırımsız da kalkınma olamaz.

II — Personel Kanunu ne getirmektedir :

Personel kanunu, esasen teknik elemanın sorunları sebebiyle yıllardır beklediği bir kanundur. Ancak teknik elemanın bürokratlarla birlikte bir kanun içinde değerlendirilmesine imkân yoktur. Uygur ülkelerde kamu sektörü hizmetleri Fren ve Motor hizmetleri olmak üzere 2 gurupta toplanmıştır (3). Fren daireler topluluğunun sonsuz isteklerini nizama göre sınırlayan statik dairelerdir. Motor daireler ise yaratıcı ve aktiftirler. Toplumun ekonomik yaşantısı ile doğrudan ilişkilidirler. İşte bu hizmetler teknik eleman sınıfının hizmetleridir ve bu hizmetleri ayrı bir statü içinde

yaratıcılık ve aktifliklerini öldürmeden değerlendirmek gereklidir. Bir reform tasarısı olduğu iddia edilen personel kanunu tasarısı hizmetleri 8 gruba ayırarak aynı esaslar içinde değerlendirmiştir. Sınıflamada mesleğin cinsi ve yurt için önemi dikkate alınmamıştır. Esasen bu husus tasarıda belirtilmemiştir. Güçlüğü sebebiyle böyle bir değerlendirmeye gidilemedi denilmektedir. Bahsedilen güçlük baskı guruplarının zorlamalarıdır. Yoksa bilimsel bir güçlük değildir. Bu durumda tasarısı öğrenim süresini esas almış, aynı yıl öğrenim yapmış bir din hizmetleri görevlisi ile bir mühendis aynı ücretle göreve başlatılmıştır.

Böylelikle teknik öğrenim yapmanın hiç bir gereği kalmamakta veya teknik öğrenim yalnız özel sektör için yapılmaya değer bir öğrenim olmaktadır.

- Teknik eleman sıkıntısı çeken ve yetişmiş elemanını özel sektöre kaptıran kamu sektörü bu kanunla tamamen çökertilmiş olacaktır. Belki istenende budur. Nitekim bütçe-plân karma komisyonunda Maliye Bakanlığı temsilcileri yukarıdaki iddiayı «bunda çekilecek ne var özel sektör de bu ülkenin sektörü değil mi?» şeklinde cevaplandırmışlardır. Evet özel sektör bu ülkenindir ama kamu sektörü kamunundur, ulusundur.

Bu kanunla böylece kamu sektörü bürokratların eline teslim edilmekte, bürokratlar, teknokratların üstüne kesinlikle çıkartılmaktadır. Kanun idari görevleri onlara tanımıştır. Bu özellik ise bir reform değil geriye dönüş ve idari bir irticadır.

Aşağıda bir yabancıнын bu konudaki görüşleri verilmiştir (4).

«... üst kademeleri işgal eden belli fakülte mezunları teknik bakımdan pek az eğitilmişlerdir (Hukuk, Siyasal, İktisat fakülteleri kastedilmektedir). Başında buldukları hizmet ve faaliyet safhasında iş tecrübeleri yoktur. Bazı iktisadi devlet teşebbüslerinde bütün idareci badrosunun teknik eğitim görmemiş kimselerden teşekkül ettiği haller mevcuttur. Bunlardan teknik yenilikler beklemek

(3) Melih Köker Cumhuriyet.

(4) R. Fodol Maden Müh. Odası Yayınlan.

herhalde lüzumsuz iyimserlik olur... Türk idarecilerinin en büyük ihtiyaçlarından biri de hiç şüphesiz yüksek kademe idarecilerinin temel teknik bilgiye sahip olmaları zorunludur... Türkiye'de bir teknik eleman sıkıntısı vardır... Türkiye'de idarecilerin, idare ettikleri teşkilâtın teknik özelliklerini bilen kimseler olmaları zorunludur...»

Yetkililer, tasarıdaki risk ve işgüçlüğü zamanının mühendisleri şantiyelere çekmek için kullanacaklarını öne sürmektedirler. Burada bilhassa iki nokta çok önem kazanmaktadır. Anılan zammın verilmesi yasalara değil politik iktidarlara bırakılmaktadır. Yani teknik elemanın üstünde (tıpkı 4/10195 gibi) böylece yeniden bir mali baskı yaratılmak istenmektedir. Diğer önemli konu ise kendi teknoloji-sinin yaratmak zorunda olan teknik elemanın plan ve proje hizmetleri dikkate alınmamaktadır. Plan ve proje mühendisi maroken koltuklarda boş oturan kişiler olarak komisyonlarda adlandırılmıştır. Onlar şantiyelere gitmelidirler de Türkiye daha yıllarca en basit projelerini ithal eder durumda mı kalmalıdır? İthal malı teknoloji ile mi kalkınmalıdır?

Bütün bu özellikleriyle tasarının Yurdumuz için zararlı sonuçlar doğuracağına inanıyoruz. Nitekim Yönetim Kurulumuz olağanüstü Genel Kurul raporunda görüşünü «her yurtsever aydın bu tasarıya karşı çıkmalıdır» diye belirlemiştir.

III — Bundan sonra ne olacak?

Teknik eleman ve örgütleri bütün olanaklarını kullanmış ve gerek ilgilileri gerekse ka-

tmu oyunu çeşitli şekillerde uyarmıştır. Ancak bu uyarıların bir sonuç vermediğini görmekteyiz. Kamu oyu yıllardır teknik elemandan kopmuştur. Onlar için teknik eleman yalnız kendi çıkarını düşünen ayda onbinlerce lira kazanan bir mutlu azınlıktır. Bu görüş omuz omuza çalıştığımız işçimizden, bütün ömrümüzü kendilerine yol yapmak, su getirmek, kömür çıkarmak için harcadığımız tüm ulusumuza yayılmıştır. Biz onların karşısında bir patron bir işveren temsilcisi olarak görülmüşüz ve gösterilmişiz. Bunun şüphesiz suçu birazda bizdedir. Bürokrat ise bizi genellikle sevmemiş okuldan yeni çıkmış birkaç çocuğun kendilerinden yararlı işler yapmalarını hoş görmemiştir.

Bunun sonucu biz toplumun içinde yalnız kalmışız. Onların sosyal problemlerine eylememişiz ve sesimizi duyuramamışız. Bu yalnızlığımızı şimdi açıklıkla görmekteyiz. Bunun çıkar yolu daha iyi bir şekilde örgütlenmek, kamu oyunu kendimize inandırmak olmalıdır. Kamu oyuna dayanmayan gurupların başarılarının devamlı olamayacağı kesindir.

Bu tasarının yalnız bir tek meslek sınıfını bugünkünden geri götürdüğünü ve bu sınıfın da kalkınmanın baş dayanağı olduğunu ulusumuza sabırla anlatmalıyız. Daha iyi örgütlenmeye ve birlik olmaya mecburuz, inancımızı kaybetmemeliyiz. Türkiye, bilimin ve teknolojinin gereklerinden ne kadar geri itilmek istenirse istensin bir gün elbet «muasır medeniyet seviyesine» ulaşacaktır.

(10 Nisan 1970 gününe göre)
T.M.M.O. BİRLİĞİNE 6235 SAYILI KANUNA GÖRE KAYITLI YÜKSEK MÜHENDİS, YÜKSEK MİMAR,
MÜHENDİS VE MİMARLARIN DURUMUNU GÖSTERİR TABLO

ODA İSMİ	Kayıtlı üye	Cinsiyeti		Diploması		Mezun olduğu okul			Birden fazla fa- külte ve yüksek ok. bitirenler	Doktora yapanlar	Devlet işletme sinde çalışanlar	İş sahası		
		Kadın	Erkek	Yurt içi	Yurt dışı	Üniversite	Yüksek okul	Akademi				%	Serbest	%
Elektrik	2773	91	2682	2375	398	1159	1581	33	10	23	2388	86,1	385	13,9
Gemi	169	2	167	111	58	151	18	—	—	5	148	87,6	21	12,4
Gemi Makina işi.	531	—	531	531	—	—	531	—	5	—	486	91,5	45	8,5
Harita ve Kadastro	557	3	554	527	30	16	—	541	6	6	534	95,9	23	4,1
İnşaat	6071	72	5999	5296	775	4192	1879	—	53	5	4667	76,9	1404	23,1
Kimya (1)	2280	690	1590	2175	105	2085	195	—	30	231	1630	71,5	650	28,5
Maden (2)	1404	20	1384	1129	275	539	815	50	12	14	1011	72,0	393	28,0
Makina (3)	4254	26	4228	3264	990	2275	1908	71	—	46	1974	46,4	1877	44,1
Mimar (4)	3596	315	3281	3443	153	1233	1307	1056	17	28	2101	58,4	945	26,3
Orman	2083	20	2063	2065	18	2018	65	—	25	45	2013	96,6	70	3,4
Ziraat	5916	814	5102	5320	96	5916	—	—	25	203	5600	94,7	316	5,3
TOPLAM	29384	2053	27581	26736	2898	19584	8299	1751	183	606	22552	76,1	6129	20,7

(1) Tekstil 25, Kimya 2255 olmak üzere cem'an 2280 mühendistir.

(2) Jeofizik 14, Jeoloji 73, Seramik 5, Petrol 79, Metalurji 73, Maden 1153 olmak üzere cem'an 1404 mühendistir.

(3) İş sahasındaki bölümde eksik gözükten 403 mühendisın adresleri bilinmediğinden, çalıştıkları yerler tesbit edilememiştir.

(4) İş sahasındaki bölümde eksik gözükten 550 mimar, yurt dışında ve askerde olanlardır.